

Korrigert.

Å r s m e l d i n g
for Oppland sau- og geitalslag 1979.

Styret har i 1979 bestått av: formann Lars Lauvsletten, nestformann, Gunnar Skaaren, styremedlemmer Einar Høystad, Johs. Finborud og Trond Ola Heggen. *Antall medlemmer er 24 lag - 1884 medlemmer.*

Sekretær og kasserer har vært fylkesagronom Olav Moen til 1. juli da fylkesagronom Olav Haavi overtok.

Styret har hatt 3 styremøter og behandlet 46 saker.

3 av møtene har vært fellesmøter med avlsutvalgene, 1 med gjeterhundutvalget og 1 med mædiutvalget.

Geitalsnemnda har bestått av: formann Paul A. Heggero, Astrid Lyngstad og Lars A. Wangensteen med fylkesagronomen som sekretær.

Nemnda har hatt 2 møter.

Gjeterhundutvalget har bestått av: formann John Haugstad, Knut Nils Windingstad og Jan Halvorsrud.

Utvalget har foruten forannevnte fellesmøter hatt mer uformelle møter i forbindelse med sauedager og atskillig telefonkontakt.

Organisasjonsspørsmål.

Forrige årsmøte ble holdt på Fagernes 3. februar med Nord-Aurdal sau- og geitalslag som dyktig arrangør.

Fylkeslagets diplom ble tildelt: Martin Sæbuødegården, Nord-Aurdal og Johs. P. Lunde, Ø. Toten.

Fylkeslagets gavepremie for beste kåra værslam i 1978 ble tildelt: Håkon Sigstad for rygjaværslam 780942 indeks 81, og til Harald Fauske for bukk med beste indeks 1978: 2058 Vangsguten indeks 118.

Premier for beste resultat i medlemsverving ble tildelt Nord-Aurdal og Vågå sau- og geitalslag.

På årsmøtet orienterte landskonsulent Gunnar Sangolt om arbeidet med revisjon av avlsplanen. Fylkesveterinæren orienterte om mædisituasjonen i fylket og om småfesjukdommer generelt.

Formannsmøter.

I samarbeid med landbruksselskapet og utvalget for sams sausanking ble det arrangert følgende møter:

Biri	26/2
Otta	27/2
Leira	6/3

På møtene ble det orientert om arbeidet på avlssektoren, organisasjonssektoren, sausankingslaga, organisering av saueslakting og ullomsetning, småfesjukdommer som mædi og paratuberkulose m.m.

Tur til Statens veterinære forsøksgard for småfe ble forsøkt organisert. Oppslutningen var liten, men de som reiste (med privatbil) fikk en interessant og nyttig tur.

Avlstiltakene for sau.

Avlsutvalget for sau har bestått av: Rolf Bakken, Hallvard Ofigsbø og fylkesagronomen.

Høsten 1978 kom værring nr. 52 i Fron og ring nr. 56 i Vågå igang igjen. I Fron ble 12 prøveværer gransket og 5 stk. fikk indeks over 103. Best ble nr. 788869 med indeks 121, født på Tjøtta.

og 781014 med indeks 119 ble beste vær med oppaler fra Oppland: Håkon Hage, Skåbu.

I Vågå var 13 prøveværer med i granskinga, og 4 fikk indeks over 103. Høyest kom nr. 781027 med 113 i indeks.

Begge disse ringene fortsetter i 1979/80. Dessuten kom spalring nr. 42 i Fron og ring 54 i Sør-Aurdal igang i høst.

Værringene har følgende omfang:

Ring 52:	780 søyer,	16 prøveværer,	5 eliteværer
Ring 54:	700 søyer,	13 prøveværer,	3 eliteværer
Ring 56:	607 søyer,	15 prøveværer,	3 eliteværer
Ring 42:	600 søyer,	13 prøveværer,	5 eliteværer

Saualslaga i Ringebu og Øyer la ned et stort arbeid for å få igang igjen værringer i sine områder. Det ble gitt grønt lys for oppstart fra Landsrådet og veterinærmyndighetene på samme vilkår som de øvrige ringene. Av forskjellige grunner ble det i siste liten besluttet å vente ett år før en starter opp på nytt.

Av værparken fra 1978 er 2 værer døde (krepert eller slaktet) og 2 er solgt.

Av venteværene ble 2 satt inn i ring 52 i Fron og 1 i ring 56.

Det er meget stor etterspørsel etter indeksværer både fra værringer, saualslag og enkeltpersoner.

Særlig fikk vi mange gode tilbud fra Hedmark og Nord-Trøndelag. I Rogaland og Møre har møditilfeller stengt for videre import.

Til ringområdene ble innført følgende værer:

Ring 42:	3 spalværer fra Trøndelag,	ind. 110, 110 og 111
Ring 49:	1 spalvær fra Trøndelag,	ind. 109 <i>Ringebu sauelslag</i>
Ring 52:	1 dalavær fra Hedmark,	ind. 115
Ring 54:	1 dalavær fra Hedmark,	ind. 113
Ring Øyer:	1 dalavær fra Hedmark,	ind. 214
	1 dalavær fra Trøndelag,	ind. 111

Forøvrig vises til liste over avlsværer som er plassert i ringområdene.

Som prøveværer er innkjøpt:

- Ring 56: 2 stk. $\frac{1}{2}$ finsk fra Hedmark
2 stk. steigar fra Nordland, Andøya
Ring 54: 3 stk. $\frac{1}{2}$ finsk fra Hedmark
1 stk. $\frac{1}{2}$ finsk fra Tjøtta i Nordland + 1 Steiger.
Ring 42: 3 stk. spæl fra Hedmark

Til lag og private er ordnet med overføring av i alt 30 indeksværer fra Hedmark og Nord-Trøndelag og omlag 15 kåra værlam fra de samme fylker og fra Andøya og Tjøtta i Nordland. Fylket skulle være godt dekket med avlsværer, sjøl om det hadde vært ønskelig med noe flere høgindeksværer.

Med fellesskapets værer er i 1979 parret søyer, derav 2687 søyer i ring 52, 56, 54 og 42 (iberegnet prøveværer), derav eliteparringer

Det ble i høst kåret ialt 626 værlam, fordelt slik: 343 dala, 72 rygja, 13 sjeviot, 5 steigar, 111 spæl og 82 pelssau.

Det var stor etterspørsel etter kåra værlam. Særlig de beste var det stor pågang etter. Her er det grunn til å understreke at avlsutvalget har forkjøpsrett til de værer som er aktuelle for gransking i ring.

I 1980 blir det nødvendig at fylkeslaget sikrer seg de beste værlamma etter hvert som de blir kåra slik at de kan bli testet i værring. Landsrådets retningslinjer for drift av værringer vil da bli fulgt.

Det ble tatt fullstendig ullanalyse av alle værlam som ble innmeldt for kåring (unntatt av spæl- og pelssau). I alt ble det analysert 720 ullprøver - av disse ble det kåret 433 værlam. Det er tydelig at det er tatt for mange ullprøver i forhold til antall kåra lam og i forhold til behovet for A-kåra værlam.

I Hedmark tas ullprøvene ved kåringa. Benzolprøver og dommernes vurdering vil da sjalte ut de som ikke er aktuelle å få fullstendig analyse av.

Ved småfesjåa i høst ble bedømt i alt 1182 sau av kvite saueraser (mot 1101 i 1978) i tillegg 1335 pelssau - i alt 2517.

Fåvang-sjået samlet ialt 375 dyr. Ellers var det bygdesjå i Kolbu, Ø. Toten, Øyer, Dovre, Lesja, Vågå og forøvrig mer lokale mønstringer og gardsdømming. Det siste er relativt urasjonelt og tidkrevende, og det vil bli nødvendig å få samlet flokkene noe mer i framtida, samtidig som en må overholde veterinærbestemmelsene om minst mulig kontakt mellom besetningene.

Avlstiltakene for geit.

Avlsutvalget for geit har bestått av:

Fylkesagronomen i smånæringer

Fylkesveterinær Mads Gaustad

Ole Kr. Dahl (repr. for Østlandets Melkesentral)

Overass. Hole (repr. for bukkeringene)

Jørgen Lyngstad (repr. for bukkeringene)

Arbeidet på geitesektoren har fulgt samme opplegg som foregående år. Følgende ringer for bukkegranskning har vært igang:

Ring 51. V. Slidre/Hemsedal.

Ringen er ledet av Husdyrkontrollen i Valdres og har hatt 9 prøvebukker, 6 reserver og ventebukker og eliteindeksbukker.

Ring 52. Vågå/Fron/Dovre under ledelse av Husdyrkontrollen i Midt-Gudbrandsdal, Vågå, Dovre og Lesja.

Ringen hadde 10 prøvebukker, 3 ventebukker og reserver og 1 elitebukk.

Ringen er i 1979 delt i 3 ringer:

Ring 55: Fronsbygdene/Ringebu,

10 prøvebukker, 1 ventebukk og 1 elitebukk

Ring 52: Vågå,

10 prøvebukker, 3 ventebukker og 1 elitebukk

Ring 56: Dovre/Lesja,

8 prøvebukker, 2 ventebukker og 1 elitebukk

Ring 53. Beito under ledelse av Husdyrkontrollen i Valdres.

Ringen hadde 17 prøvebukker, 9 ventebukker og reserver og 1 elitebukk.

Ring 54. Vang ledes av Husdyrkontrollen i Valdres.

Ringen hadde 7 prøvebukker, 2 ventebukker og reserver og 1 elitebukk.

Det var i vår problemer med å skaffe gode nok kje for kåring til prøvebukker. Ringene har nå tatt initiativ til å få satt på flere bukkekje og dermed mer å velge mellom ved kåringa.

Det ble holdt fylkessjå for geit i Ø. Slidre i forbindelse med landbruksdagen i Valdres. Dessuten var det bygdesjå på Vinstra, Dovre, Lesja, Vågå, V. Slidre, Vang og gardsbesøk i Hemsedal. I alt møtte det fram 157 dyr til sjåa.

Ringbukk med høgste indeks i 1979 er 2672 Spretten, født 1974 hos Olaf K. Aarnes, Fåvang med endelig indeks 113.

Mædisituasjonen.

I 1979 er det dukket opp mædi i en besetning der mulig kontakt med mædismittet dyr lå mange år tilbake i tida.

Er kjent med at det er slaktet ned 2 besetninger p.g.a. mædi i år og tallet på smitteerklærte besetninger er framleis 17-18.

Det er innført endel saulam fra Hedmark - særlig av spæl - og noen pelssauer fra Østfold (med tillatelse direkte fra Veterinærdirektoratet). Mædisituasjonen synes stort sett å være god og det er grunn til å se optimistisk på mulighetene for å bli kvitt den i Oppland. Men dette krever fortsatt lojalitet mot veterinærbestemmelsene, både når det gjelder livdyromsetning og annen kontakt mellom sauebesetningene. Tillatelsene til å starte opp igjen værringer er gitt under forutsetning av at strenge bestemmelser blir fulgt.

Sist høst ble det fra fylkesveterinæren, både gjennom presse og ved rundskriv til sauallsaga, på ny orientert om de veterinærbestemmelser som gjelder for omsetning av livsau innen Oppland, og til og fra fylket med hensyn til faren for mædismitte.

Alle saueiere burde kjenne til reglene og en må ha lov til å vente at de blir fulgt opp slik at en kan unngå kjedelige tilbakeslag. Juridisk er det nå slått fast at det er straffbart å trosse mædibestemmelsene, men sakens moralske og etiske sider bør det også minnes om i denne sammenheng.

Avlsutvalg.

Fra 1.1.1980 er Landsrådet for saueavl underlagt Norsk Sau- og Geitalslag som et ledd i opplegget for den nye avlsplanen. På fylkesplan skal Avlsutvalget nå bestå av 4 medlemmer med personlige varamenn. Fylkeslaget oppnevner 2 representanter etter forslag fra lokallaga og værringene, 1 representant etter forslag fra Slakterisamvirket. Det 4. medlem oppnevnes av Fylkeslandbruksstyret.

Fra lokallaga var det innkommet forslag fra 9 lag. Fra Hed-Opp var foreslått Rolf Bakken med Per Høye som varamann.

Til Avlsutvalg for perioden 1/1-1980-31/12-1981 er oppnevnt for sau:

Medlemmer:

Lars Lauvsletten
Anders M. Hovdet
Rolf Bakken
Olav Haavi

Personlie varamenn:

Karl L. Riise (Gudbrandsdalen)
Johs. P. Lunde (Valdres/Vest-Oppland)
Per Høye (Hed-Opp)
Johan Gjestvang (Oppland landbruksselskap)

Avlsutvalg for geit:

Medlemmer	Personlige varamenn:
Paul A. Heggero	Jørgen Lyngstad (Gudbrandsdalen)
Gunnar Breivik	Ola Riste (Valdres)
Ole Kr. Dahl	Kjell Terje Kringstad (Østlandets Melkesentral)
Olav Haavi	Johan Gjestvang (Oppland landbruksselskap)

Det er forutsetningen at landbruksselskapets representant skal være sekretær for utvalget og ha et sentralt ansvar for gjennomføringa av avlsarbeidet på fylkesplanet. Forøvrig konstituerer utvalget seg sjøl.

Tilskottsordninga for sausankingslag.

Denne er nå kommet inn i fastere former, men en må regne med enkelte justeringer før ordningen finner sin endelige form.

Utvalget for sams sausanking er oppnevnt av Oppland landbruksselskap og består av:

Herredsaagronom Ole Ringen
Per L. Haugen
Gunnar Skaaren og med
fylkesagronomen i smånæringer som formann.

Tilslutningen til ordningen har øket med 8 lag siste år, og 86 lag er nå registrert og sauetallet er 91 861): 73 % av all sauen i fylket. På beite er tapt 619 sau og 2122 lam. Tapsprosenten er for sau 1,7 %, lam 4,- % og gjennomsnitt er 3,- % for sau og lam.

Reglene for tilskottsordningen er de samme som i 1978 og beløpet som er til disposisjon er kr. 1,50 pr. sau som er kommet heim fra beite.

Også 1979 har vært et aktivt år for sau- og geiteholdet i Oppland.

Både saue- og geitetallet viser sterk økning. Sauetallet pr. 20. juni 1979 viser en auke på 8,3 % siste år og for siste 2 år er auken 16,3 % mot 7,6 % auke på landsbasis i samme tidsrom. Saueholdet i Oppland er nå på samme nivå som i 1969.

Antall geiter har økt med 15,6 % siden 1977 i Oppland, mens auken på landsbasis i samme tidsrom er på 5,5 %.

Tabellen nedenfor viser utviklinga i sau- og geiteholdet i Oppland og i hele landet iflg. jordbrukstellinga pr. 20/6:

	Oppland		Landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1969	125 534	9 262	1 841 138	91 168
1975	98 510	4 590	1 639 313	69 463
1976	97 818	4 333	1 667 488	67 758
1977	107 753	5 103	1 782 416	69 885
1978	115 731	4 359	1 845 202	71 870
1979	125 300	5 900	1 918 600	73 700

Tallene for 1979 bygger på utvalgstelling og kan bli endret noe når resultatene fra den fullstendige jordbrukstellinga i 1979 foreligger. Tallene for 1959 og 1969 er fullstendige tellinger, mens de øvrige er utvalgstellinger der 10 % av bruka er med.

Antall bruk med sau og geit i 1979 foreligger det ikke tall for ennå.

I 1978 var det 2509 bruk over 5 dekar med gjennomsnittlig 45 sauer pr. bruk pr. 20/6. Antall geiteholdere var 126 med gjennomsnittlig 34 geiter pr. bruk.

I 1977 ble det regnet med at vi trengte en auke i sautallet på 16,2 % vinterføra sauer for å bli sjølforsynt med sauekjøtt. På fylkesbasis har vi hatt denne auken allerede, mens auken på landsbasis bare er på 7,6 %. Det er derfor rom for ennå endel auke i saueholdet her i fylket, men må være merksam på at vi nærmer oss raskt full dekning av eget behov. I 1980 er det reknet med et importbehov på 2,1 mill.kg sauekjøtt. En god sommer for sauen kan gi en produksjonsauke som dekker mye av dette kvantumet med sauebestanden vi har nå.

Pelssausektoren.

Interessen for pelssau er fortsatt stor. I høst ble det holdt ialt 27 gardssjå og 1 bygdesjå (Dovre).

1335 dyr ble bedømt derav 234 værham. Av værhamma ble 82 kåret.

På kurset i Ø. Slidre i dømning av pelssau hos Knut Nils Windingstad 21. sept. 1979 var det 16 deltakere. Forelesere var statskonsulent Trodahl og konsulent Fjell. Kurset som ble meget vellykket ga god innføring i dømning av pelssau, såvel som vurdering av beredde skinn. Litt tid til diskusjon om framtidig omsetning av pelsskinn ble det også. Stor takk til Knut Nils og frue som stilte husrom og pelssau til disposisjon og spanderte kaffe.

Statskonsulent Trodahl mente tida var inne for å starte varring for pelssau i Ø. Slidre. Ideen er tatt opp av lokallaget og søknad om godkjenning av pelssauring er sendt veterinærmyndigheter og avlsutvalg.

Dette vil bety muligheter for raskere heving av det faglige nivå i pelssaualet. Oppland ligger forøvrig langt framme i pelssauavlen. Prisen på pelsskinn fra Oppland lå i fjor ca. 10,- kr. høyere enn landsgjennomsnittet for oppgjør fra N.K.F.

Gjeterhundutvalget har bestått av:

Johan Haugstad, formann
Knut Nils Windingstad og
Jan Halvorsrud.

Utvalget ble oppnevnt på årsmøtet i 1978 for ei 2 års periode.

Johs. Haugstad og Gudmund Skotte har holdt teorikurs i dressur og bruk av gjeterhund i Øyer og på Otta våren 1979, og kursene ble fulgt opp av praktiske øvelser på Otta i september. 7-8 hunder deltok.

På Fagernes holdt Knut Nils Windingstad teorikurs for gjeterhund-eiere. Kurset gikk over 2 kvelder a 3 t og samlet 20 deltakere. Kurset skal også her følges opp med praktiske øvelser i marka.

I Valdres vil det forøvrig bli arrangert faste hundekvelder utover sommeren for å stimulere interessen og høyne det faglige nivå i gjeterhundarbeidet.

Fylkesmesterskapet i bruk av gjeterhund ble holdt i Murudalen den 30. september i strålende høstsol. Inge Svendstad og hans hjelpere hadde lagt alt utmerket til rette og arrangementet ble svært vellykket.

17 hunder fra Oppland og Buskerud deltok og dommerne, Ola Ødegård og Finn Viken, sørget for rettferdig fordeling av poengene.

Tilslutningen av publikum var stor og tiltaket ga god og positiv opplysning om gjeterhundsaken.

Premielista ser slik ut:

1. Inge Svendstad med Topsy. Opplandsmester.
2. Knut Nils Windingstad med Lassi.
3. Knut Nils Windingstad med King.
4. Ivar Solhjem med Russi.
5. Inge Svendstad med Leika.
6. Johan Haugstad med Fant.
7. Lars Lauvsletten med Tusse.

Til fylkesmesterskapet i Rogaland var det invitert 2 stk. fra Oppland. Knut Nils Windingstad oppnådde en hederlig 11. plass.

Småfedager.

Geitdagen 1979 ble holdt i Griningsdalen den 4. august. Omlag 100 stk. var møtt fram fra fjern og nær da Olav Hellebergshaugen og Paul A. Heggero ønsket velkommen til Griningsdalen og Dyrtjønnbekken fellessetrer. Det ble redegjort for drifta på setrene og nytt diesel aggregat for produksjon av el.kraft ble vist fram. Landskonsulent Skjevvald holdt et inspirerende foredrag om sjukdommer på geit.

Den 19. august var Ramshytta i Ringebu-fjellet møtested for saueinteresserte. Johs. Haugstad ønsket velkommen til omlag 120 stk. Jon Ødegård orienterte om utnyttinga av fjellbeitet i området fra gamle dager og fram til idag.

Johan Haugstad demonstrerte bruk av gjeterhund. Forsker Arne Bekken fra Sæter sauvalgard orienterte om nytt forsøksopplegg for utnytting av fjellbeite og fylkesagronom Olav Haavi orienterte om situasjonen på sauesektoren i fylket og om sauehold og økonomi.

Haldorbu-dagene startet 25. august med styremøte og møte i gjæterhundutvalget. Over 100 stk. møtte fram til programmet neste dag der Kolbjørn Jørstad, herredsaagronom Skarstad, amanuensis Erling Olsen og fylkesagronomen var aktører. Knut Nils Windingstad, Inge Svendstad og Jan Halvorsrud viste bruk av gjeterhund på tildels "vanskelig" sau.

Filmen "Sauen i Oppland".

Det er søkt Oppland Kulturstyre om tilskott til å få satt lyd til den nye kopien, men fikk innvilget bare kr. 1.000,-.

Styret har besluttet å innhente kostnadsoverslag på tilsetting av lyd og bruke "Filmfondet" og "Driftsfondet" til å dekke kostnadene innafor rimelige grenser.

Årsmøtet i Norsk Sau- og Geitallag 1979 ble holdt på Voss.

Fra Oppland møtte følgende utsendinger:

Lars Lauvsletten
Olav Moen
Johan Dalseg
Trond Dalseg
Einar Høystad
Oddbjørg Flatlien
Olaf O. Holthe
Anders M. Hovdet
Ola A. Lajord
Johs. Finborud

Styret takker alle som har støttet arbeidet vårt i året. En spesiell takk til Oppland landbruksselskap og Hed-Opp som har støttet oss økonomisk.

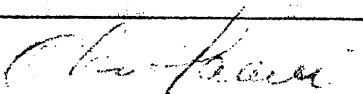
En særskilt takk til fylkesagronom Olav Moen som har vært sekretær i laget i 27 år. Han har i høg grad satt sitt preg på lagets arbeid og har mye av æren for den sterke stilling fylkeslaget har i saueavlen i Oppland. Han sluttet 1. juli 1979 etter oppnådd aldersgrense.

Øyer, 9. februar 1980.

Lars Lauvsletten (sign.)

Gunnar Skaaren (sign.)

Einar Høystad (sign.) Trond Ola Heggen (sign.) Johs. Finborud (sign.)

Olav Haavi